

סא"ל חיים

עיונים
אסטרטגיים

לקראת ביקור ניכסון בברה"מ

רכת שבנויה משני המרכיבים העיקריים של יחסי הכוחות העולמיים: המדיני והצבאי.

בשיחותיו במוסקבה במאי 1972 ישאף הנשיא ניכסון לשקף את המאזן החדש ביחסי הכוחות העולמיים; מנקודת מוצא זו ידבר עם מנהיגי הקרמלין בסוגיות המעסיקות את שתי מעצמות-העל, במיוחד במישור הגבלת מירוץ החימוש האסטרטגי אך גם בתחומים רגישים של מוקדי-המתחות העולמיים.

אין ספק שהסובייטים מודעים למגמה זו של ארה"ב. הדבר מצא ביטוי בהיערכותם לקראת מפגש הצמרת: ברה"מ ניצלה את המצב המשתנה במערכת הבין-לאומית כדי לצבור עמדות-כוח לשיפור יכולת המיקוח שלה כלפי ארה"ב. במסגרת זו נקטו הסובייטים מספר פעולות: הפעלת לחצים באיזור הבלקנים ובדרום-מזרח אסיה, יצירת "פיתויים" למדינות מערב-אירופה כדי למנוע התלכדות קהיליה אירופית מבחינה מדינית (ביקור ברז'נייב בפרזו והויתור הסובייטי בהסכם על מעמד ברלין), נסיונות ליצב את המאוזנים הסובייטיים במזרח-התיכון ולחזקם, הגברת הנוכחות הצבאית-ימית באוקיאנוס ההודי ובכלל זה התנהגותה של ברה"מ במלחמת הודו-פאקיסטן, תאן, מאמצי ההתקרבות של ברה"מ ליפן ופעולות אחרות. אף-על-פי-כן, ברור ודאי לסובייטים כי ידה של ארה"ב על העליונה במאבק על ההשפעה המדינית במערך העולמי.

בתנאים אלה אין להניח כי צפויה הבנה, ובוודאי לא הסכמה, בין ארה"ב לברה"מ בסוגיות בין-לאומיות, ובכלל זה בתחומים של מוקדי-מתחות עולמיים. אולם היות ובתחום הנשק האסטרטגי קיים עדיין מערך זוגי, תיתכן הסכמה מוגבלת בין שתי מעצמות-העל בדבר הצורך למנוע, בתחום זה, התפתחויות שעלולות לגרום לעימות ישיר ביניהן, ובמיוחד במזרח-התיכון. אולם ספק אם תושג גם הסכמה בדבר דרכי קידום המעשי של הסדרים מדיניים באזורנו.

שיבות ביקורו של ניכסון בסין העממית נובעת מעצם קיומו. זוהי המחשה לכך, שהמעבר למערכת בין-לאומית רב-קוטבית הגיע לשלב מעשי. הממשל האמריקני מעוניין לעודד התפתחותו של תהליך זה, משום שהוא משפר באורח ניכר את עמדתה של ארה"ב במאזן העולמי של יחסי הכוחות. עד כה הופיעה ברה"מ כגוש הטוען למעמד שווה ביחסי הכוחות בין שני גושים עולמיים; ואילו עתה השתנה המצב האסטרטגי:

• בתחום הנשק האסטרטגי קיימת יציבות יחסית במערכת דואלית של מאזן אימה; כוחותיהם של שני הצדדים שקולים והם שואפים להבטיח, במסגרת הידברות אסטרטגית, את המשך קיומה של היציבות היחסית במערכת זו.

• המערכת הבין-לאומית נמצאת כבר בתחילתו של תהליך בו נוספות לשתי מעצמות-העל שלוש מעצמות חדשות — סין, יפן והקהיליה המערב-אירופית. כללי המשחק המתחייבים עקב עלייתן של מעצמות אלה לבמה הבין-לאומית מטים את יחס הכוחות — מלבד התחום של הנשק האסטרטגי — לטובת ארה"ב; זאת מהטעמים הבאים:

• יפן והקהיליה המערב-אירופית ישמרו בעשור הקרוב על זיקה הדוקה לאסטרטגיה המדינית-צבאית, ואף הכלכלית, של ארה"ב.

• לסין סכסוך חריף עם ברה"מ, הנובע מגורמים פסיכולוגיים, אידיאולוגיים, כלכליים, טריטוריאליים ואחרים. עקב כך יש להניח כי בעשור הקרוב ימשיכו לשרור יחסי יריבות בין שתי המעצמות הקומוניסטיות, אם כי סביר להניח כי תיפתח הידברות גם ביניהן.

הדיאגרמה הבאה תבהיר מדוע ברה"מ מתנגדת למערך הבין-מעצמתי החדש ודבקה (לפחות מאז פיתחה טילים בין-בשתיים) במערך הקודם, הדו-קוטבי. הדיאגרמה מתארת מע-

תאזן הכוחות העולמי

מאזן מדיני אסטרטגי					מאזן עוצמה אסטרטגי	
הקהיליה המערב אירופית	יפן	ארה"ב	סין	ברה"מ	ארה"ב	ברה"מ

• המאזן דו-קוטבי בתחום העוצמה האסטרטגית

• המאזן חמש-מוקדי בתחום המדיני (ו/או כלכלי) — אסטרטגי